

CD MIDDELEEUWS

Contrafacten
Heinrich Laufenberg

Tijdens de Pruisisch-Franse oorlog van 1870 viel de bibliotheek van Straatsburg ten prooi aan de vlammen. Daardoor is er vandaag maar weinig over van de omvangrijke productie van Heinrich (von) Laufenberg. Over die componist weten we verder niet zoveel, behalve dat hij omstreeks 1390 in Laufenberg (Oberrhein) werd geboren en dat hij in maart 1460 in Straatsburg stierf.

Heinrich von Laufenberg was van 1429 tot 1445 actief in Freiburg im Breisgau, waar hij in 1436 zeker de deken van de kathedraal was. Daarnaast was hij dichter en componist van geestelijke liederen. In 1867, drie jaar voor de fatale brand, verscheen een editie van Heinrichs liederen. Vooral vertaalde hij hymnen en sequentia en beoefende hij de 'contrafacttechniek'. Dat was typisch voor die tijd: men gebruikte melodieën van wereldlijke liederen opnieuw.

Ten slotte tekende Laufenberg minstens vijftien volksliederen uit zijn geboortestreek op. In

de brand van 1870 ging helaas een aantal grotere werken van zijn hand verloren. De inhoud en vooral de toon van Laufenbergs geestelijke liederen is devoot, soms vurig, wat suggereert dat ze niet zozeer thuishoren in kringen waar de hoofse minnelijkheid werd beoefend, maar gezongen werden door stedelijke ambachtslieden.

Diepe genegenheid voor de Moeder Gods en devotie tot Jezus zijn tastbaar aanwezig. Kortom, ze zijn een prachtig bewijs voor de levendigheid van het katholieke geloof aan het eind van de middeleeuwen. Van de zeventien liederen waarvan ook de melodie is gekend, kozen de uitvoerders er acht, die worden aangevuld met werken van een voorloper van Laufenberg.

Het tekstboekje legt goed de principes uit waarop de keuze werd gemaakt: „Wij kozen liederen die men vandaag opnieuw in de kerkzang van de evangelische kerken zou kunnen opnemen.” Gegeven de bescheiden plaats die Maria onder gereformeerde christenen is gegund, is dat voor hen wellicht nog een brug te ver.

Het vijf leden sterke ensemble Dagma levert met deze uitvoering van Heinrich von Laufenbergs haast onbekende werken een knappe prestatie. (JC)

Kingdom of Heaven. Music by Heinrich Laufenberg and his Contemporaries, door het ensemble Dagma, Ramée (distributie Outhere), RAM 1402, 20,25 euro.

CD KLASSIEK

Blauwe ogen
Gustav Mahler

Tussen 1883 en 1885 componeerde Gustav Mahler (1860-1911) de liederencyclus *Lieder eines fahrenden Gesellen*. Het is dus een jeugdwerk voor piano, dat pas later, in de jaren 1890, werd georkestreerd. In 1896 dirigeerde Mahler zelf de eerste opvoering en wel met het beroemde Berliner Philharmoniker.

De cyclus omvat vier liederen voor zangstem en orkest. De teksten – deels zelfgeschreven, deels overgenomen uit de gedichtenbundel *Des Knaben Wunderhorn* – handelen over iemands lot wanneer hij of zij een geliefde

verliest. Naast de geijkte versie bestaat er dus een eerdere voor begeleiding met piano en een door Arnold Schönberg gemaakte versie voor kamerensemble.

De muziek van de liederen is rechtstreeks verbonden met die van Mahlers eerste symfonie. Sommige delen zijn als het ware citaten. Op hetzelfde album horen we ook een bewerkt orkestwerk van Richard Wagner, *Siegfried Idyll*. Wagners werk oefende grote invloed uit op Mahler.

We horen ook liederen van Zemlinsky, een vriend van Schönberg. Veel minder bekend, maar sterk werk voor een mezzosopraan, dat dateert uit de jaren 1910. (EDS)

Gustav Mahler, *Lieder eines fahrenden Gesellen* (gearrangeerd door Schönberg), door het Royal Academy of Music Soloists Ensemble onder leiding van Trevor Pinnock, CKD 481, Linn Records, 22,50 euro.

BOEK FICTIE

Paulus achterna
Emmanuel Carrère

De Fransman Emmanuel Carrère is een wereldwijd populaire auteur, scenarist en regisseur. Hij brak door met *De sneeuwklas* uit 1995, waarvoor hij de Prix Femina ontving. *Een Russische roman* werd een heuse bestseller. Zijn verhalen gaan vaak over buitengewone figuren die de werkelijkheid overstijgen.

BOEK GESCHIEDENIS

Snel volwassen
Strobbe & anderen

Vorige maand herdacht ook dit blad de 75ste verjaardag van het begin van de Tweede Wereldoorlog in ons land, met lezersgetuigenissen over mei 1940.

BOEK GELOOF

Praten met vogels
Joyce Denham

Franciscus van Assisi blijft tot op de dag van vandaag een van de meest populaire heiligen. De huidige paus, Jorge Bergoglio, koos de naam Franciscus wegens diens liefde voor de armen. Joyce Denham vertelt in dit boek op een aantrekkelijke manier het levensverhaal van de heilige. In achttien goed gekozen scènes volgen we hem vanaf zijn geboorte tot bij zijn overlijden.

Franciscus groeit op in weelde. Hij houdt van feestvieren en droomt van troubadours en ridders. Hij belandt echter in de kerker. Als hij vrijkomt, wil hij voortstrijden, maar tijdens een droom hoort hij een stem die

In *Het Koninkrijk* gaat Carrère op zoek naar de oorsprong van het christendom, hoe een kleine Joodse sekte met een volstrekt irrationeel verhaal toch erin slaagde een godsdienst te worden die twee millennia later nog steeds door een kwart van de wereldbevolking wordt beleden. Carrère volgt de sporen van Paulus en Lucas en doet dat met grote eruditie en vertelkunst.

Toch is zijn insteek niet die van de gelovige en ligt het boek geheel in de lijn van zijn andere verhalen over kleurrijke figuren. Nieuw zijn z'n inzichten niet, de grote exegeten 'onttoverden' het verhaal al lang geleden.

Tegelijk vertelt de auteur in het eerste deel van zijn boek over zijn eigen zoektocht naar een houvast. Gedurende drie jaar, een kwarteeuw geleden, was hij praktiserend katholiek, in een poging zijn leven op orde te krijgen. Daardoor probeert hij nu het leven van een gelovige van binnenuit te beschrijven. Car-

rère viel hij van zijn geloof af, maar je vraagt je af waarom hij zo vasthing aan het geloof. Het leek veeleer een houvast te zijn in plaats van een relatie.

De vertelkunst is de kracht van dit boek. De personages verwonderen, verbazen en brengen je naar onverwachte plaatsen. Met respect en mededogen verkent Carrère de betekenis van het christendom, maar niet verwonderlijk boeit vooral het autobiografische karakter van dit werk. Dit is een groot auteur die houdt van grootse verhalen. (EDS)

Emmanuel Carrère, *Het koninkrijk*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2015, 491 blz., 29,90 euro, ISBN 978 90 8542 653 0.

Het boek *Van onze jongens geen nieuws* gaat nog gedetailleerder in op de avonturen die vooral de 300.000 piepjonge Belgische rekruten meemaakten.

De drie schrijvers overwogen een speelfilm te maken over mei 1940, maar het werd een – overigens zeer leeswaardig – boek met veel verhalen van getuigen en veel achtergrondinformatie.

De auteurs reconstrueerden ook de tocht van 'onze jongens' en legden die zelf af, van West-Vlaanderen, waar de rekruten midden mei moesten verzamelen, tot in het uiterste zuiden van Frankrijk, waar de jongens naartoe vluchtten. Beter gezegd, de jongens moesten er op bevel naartoe, zonder ouders en zonder de minste levenservaring.

Het blijft bij hun getuigenissen. De auteurs zijn dan ook his-

torisch beslagen. Toch is de tocht van de auteurs de rode draad door het boek. Ze zeggen het zelf: „Onderweg kreeg het verleden een beetje kleur, geur en smaak. De echo's uit 1940 laten weergalmen in hun originele decor: het recept voor een historische ervaring.” (EDS)

Karel Strobbe, Pieter Serrien & Hans Boers, *Van onze jongens geen nieuws. De dwaaltocht van 300.000 Belgische rekruten aan het begin van de Tweede Wereldoorlog*, Manteau, 2015, 350 blz., 24,99 euro, ISBN 978 90 2332 990 0.

hem vraagt: „Waarom zoek je niet de Heer?” Franciscus beseft dat hij voor een hoger doel wil leven. Hij keert terug naar huis. De belangstelling voor de stoffenhandel van zijn vader is hij kwijt.

Om na te denken over zijn toekomst, trekt hij zich terug in een grot. Wie is God? Waar kun je Hem vinden? God is liefde, ontdekt Franciscus. Hij kiest voor armen, zieken, eenzamen en gevangenen en schenkt Gods vreugde aan wie dat ook doet.

De rijke jongeling kiest ervoor voortaan arm te zijn en enkel voor God te leven. Hij krijgt veel steun en anderen volgen hem. Ze noemen zich 'troubadours van God'. De mensen luisteren graag naar hem. En niet alleen de mensen, ook de dieren. Franciscus spreekt tot de vogels en in de stad Gubio sluit hij een overeenkomst met een wolf die de inwoners bedreigt. Alles wat leeft in Gods schepping moet immers in vrede en vriendschap samenleven.

De oudere Franciscus trekt zich graag terug op de rotsige bergtop van La Verna. Daar, in de eenzaamheid, krijgt hij de stigmata, de kruiswonden aan handen en voeten waardoor hij zich nog dichter bij Jezus weet. Franciscus

was pas 46 bij zijn dood, maar dat was in die tijd een hele leeftijd voor een ridder.

Joyce Denham vertelt het verhaal met veel vaart en dat geldt ook voor de levendige illustraties van Elena Temporin. Expressieve gezichten en gebaren en sprekende details, zoals de lange haren van Clara, roepen het verleden op en vullen de tekst aan. Zoals verwacht zijn er op de grote prenten veel dieren te zien. Ook de vertaalster leverde puik werk. De tekst leest vlot. Aan de binnenzijde van de kaft vind je als toemaatje nog een mooie vertaling van het Zonneliid. (RG)

Joyce Denham & Elena Temporin, *Franciscus van Assisi*. Adveniat & Averbode, Averbode 2015, 45 blz., 13,50 euro, ISBN 978 90 6173 957 9.